

Stosowanie opracowań rzeczoznawczych w budownictwie

W branży budowlanej funkcjonuje kilka terminów określających sposób oceny stanu budowli, które wydają upoważnieni do tego eksperci – rzeczoznawcy budowlani. Według publikacji oraz Statusu Rzeczoznawcy Budowlanego PZITB [1–4] w diagnostyce budowlanej funkcjonują różne nazwy opracowań technicznych i najczęściej występują cztery ich rodzaje: ocena techniczna, opinia techniczna, orzeczenie techniczne i ekspertyza techniczna – dla laika mogą mieć identyczne znaczenie, jednak nie należy dać się zwieść pozorom.

W rzeczywistości tryby oceniania budowli różnią się od siebie w podstawowych aspektach. O szczegółowości oceny stanu obiektu budowlanego decyduje konkretna sytuacja, każda sytuacja jest indywidualna i ekspert podejmujący się wykonania zlecenia podczas swej pierwszych czynności, jaką musi wykonać – wizji lokalnej i zapoznania się z posiadaną dokumentacją budowlaną – decyduje o zakresie szczegółowości opracowania.

Wielokrotnie w różnego rodzaju czasopismach branżowych i na konferencjach technicznych próbowano sprecyzować nazewnictwo i zakres dla poszczególnych opracowań. Do dziś nie znajduje ten swoisty problem odzwierciedlenia w prawie budowlanym, jak również w aktach wykonawczych (rozporządzeniach).

Rzeczoznawca budowlany pełni funkcję między innymi polegającą na wykonywaniu ekspertyz (opinii) w ściśle określonym zakresie tematycznym, zapewniającym ich niekwestionowaną miarodajność. Wprowadzenie tej funkcji wynikało z potrzeb, jakie generował proces budowlany, obejmujący zarówno przygotowanie i realizację inwestycji, jak i utrzymanie w należytym stanie obiektów o coraz wyższym skomplikowaniu technicznym i technologicznym. Konieczne stało się wydawanie ekspertyz lub opinii w zakresie oceny stanu technicznego inwestycji bądź wykonywanych robót w celu przyjęcia właściwych rozwiązań projektowych oraz podejmowania obiektywnie uzasadnionych decyzji gospodarczych lub administracyjnych.

Z kart historii

Prekursorem rzeczoznawstwa budowlanego jest Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa, który zaczął prowadzić tę działalność od 1961 roku, a dzień 10 maja 1962 r. uważany jest w Stowarzyszeniu za datę powstania Zespołu Rzeczoznawców Budowlanych PZITB. Dalsze przekształcenia doprowadziły w roku 1970 do uporządkowania spraw specjalności rzeczoznawców przyznanych poszczególnym stowarzyszeniom, kiedy opublikowano zarządzenie

przewodniczącego b. Komitetu Nauki i Techniki w tej sprawie oraz zarządzenie Ministra Budownictwa i PMB z 1970 r. (nowelizacja w 1971 i 1974 r.) wprowadzające szczegółowy wykaz specjalności przyznanych Zespołowi Rzeczoznawców PZITB.

Dopiero w 1974 roku ustawa Prawo budowlane wprowadziła stanowisko rzeczoznawcy budowlanego jako osoby pełniącej samodzielną funkcję techniczną.

Stan obecny w PZITB i PIIB

Kolejne lata przynosiły szereg zmian ustawy i rozporządzeń wykonawczych w sprawie samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie, aż do usunięcia funkcji rzeczoznawcy budowlanego jako samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie na skutek ustawy deregulacyjnej, tj. 10 sierpnia 2014 r. rzeczoznawstwo budowlane przestało być samodzielną funkcją techniczną w budownictwie. Powyższe nastąpiło w wyniku dokonania usunięcia pkt. 7 z art. 12 ust. 1 Prawa budowlanego, który dotyczył rzeczoznawstwa budowlanego. Ponadto regulacja dotycząca zasad nadawania tytułu rzeczoznawcy budowlanego została przeniesiona z art. 15 Prawa budowlanego do art. 8b i 8c ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa. Ponadto kompetencje dotyczące wydawania decyzji w sprawie nadawania tytułu rzeczoznawcy budowlanego należą obecnie do Krajowej Komisji Kwalifikacyjnej samorządu zawodowego PIIB. Została wprowadzona także ważność tytułu rzeczoznawstwa budowlanego i jest obecnie przyznawana maksymalnie na 10 lat. Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa od dłuższego czasu pracował nad nowelizacją Statusu Rzeczoznawcy i Specjalisty Budowlanego PZITB, który 18 grudnia 2018 r. na wniosek Komitetu Rzeczoznawcy Budowlanego i Specjalizacji Zawodowej PZITB został zatwierdzony przez Zarząd Główny. Niniejszy status wprowadził nowość w zakresie obowiązkowego podnoszenia kwalifikacji zawodowych, określając szczegółowy zakres i punktację doskonalenia zawodowego

oraz po raz pierwszy w historii usankcjonował problem definicji i zakresu opracowań technicznych, który przedstawiono poniżej.

• **Ocena techniczna** to opracowanie dotyczące określonych zdarzeń, zjawisk lub procesów bez podawania przyczyn, ale z oceną zagrożeń i stanu elementów, konstrukcji lub całego obiektu, wykonywane w oparciu o te same zasady, co sporządzanie projektów budowlanych. Oznacza to, że oceny techniczne powinny być opracowywane przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia budowlane lub specjalistyczne.

• **Opinia techniczna** to opracowanie dotyczące określonych rozwiązań projektowych, zdarzeń lub zjawisk z procesu projektowania, realizacji lub użytkowania. Może ona zawierać również osąd rozwiązań materiałowych, a także nakładów finansowych. Określa, analizuje i interpretuje stan projektowy, a w niektórych elementach odnosi się do stanu rzeczywistego obiektu budowlanego. Opracowanie to ma umożliwić sformułowanie wniosków stanowiących odpowiedź na postawione przez zamawiającego pytanie w kontekście dalszych zamierzeń w odniesieniu do opiniowanego obiektu. Do jej wykonania wykorzystuje się wiedzę powszechnie dostępną, lecz z pogłębioną analizą techniczno-ekonomiczną. Oznacza to, że opinie techniczne powinny być również opracowywane przez osoby posiadające uprawnienia budowlane lub specjalistyczne.

• **Orzeczenie techniczne** to opracowanie zawierające ocenę rozwiązań technicznych i ekonomicznych, zjawisk i zdarzeń zachodzących w procesie projektowania, realizacji oraz użytkowania obiektu budowlanego. Może ono również obejmować ocenę poszczególnych elementów konstrukcyjnych, elementów ogólnobudowlanych, ocenę rozwiązań technologicznych i materiałowych, a także ocenę nakładów finansowych. W przypadku wystąpienia niekorzystnych zdarzeń lub zjawisk określa ono przyczyny ich powstania oraz formułuje ocenę końcową. Orzeczenia techniczne powinny być także opracowywane przez osoby posiadające uprawnienia budowlane lub specjalistyczne. Orzeczenie techniczne to termin zarezerwowany dla ocen, w których rozstrzygane są sprawy sporne, oraz dla ocen o charakterze sprawdzenia lub weryfikacji.

• **Ekspertyza techniczna** to opracowanie zawierające dokumentację i ocenę zjawisk, zdarzeń i procesów zachodzących w czasie realizacji lub użytkowania obiektu budowlanego, którego zadaniem jest określenie aktualnego stanu technicznego obiektu budowlanego lub jego części, po zaistnieniu okoliczności wywołujących powstanie przemieszczeń, zarysowań, pęknięć, nadmiernych ugięć itp. Na ogół obejmuje ona inwentaryzację uszkodzeń elementów konstrukcyjnych i elementów ogólnobudowlanych, badania podłoża gruntowego, badania kontrolne podstawowych materiałów konstrukcyjnych, badania mechaniczno-strukturalne wbudowanych materiałów. Zawiera ona także sprawdzającą analizę statyczną elementów i ustroju konstrukcyjnego, ocenę rozwiązań technologicznych w poszczególnych

fazach realizacji obiektu, określa i podaje główne przyczyny uszkodzeń, proponuje zalecenia i wariantowe sposoby napraw i wzmocnień uszkodzonych elementów budynku oraz formułuje wnioski końcowe.

Istotnym rozgraniczeniem pomiędzy oceną i opinią techniczną a ekspertyzą techniczną jest to, że wykonywanie tych pierwszych opiera się o spodziewany (projektowy) stan elementów i konstrukcji, zaś tych drugich – o rzeczywisty stan materiałowo-konstrukcyjny analizowanego obiektu. Do wykonywania ekspertyz budowlanych wymagane jest specjalistyczne przygotowanie zawodowe oraz odpowiednia wiedza teoretyczna, w szczególności dotycząca zachowania się materiałów, elementów i konstrukcji w czasie oraz w stanach krytycznych.

Jednocześnie w celu podniesienia poziomu rzeczoznawstwa budowlanego Status Rzeczoznawstwa Budowlanego PZITB wprowadził obowiązek okresowej weryfikacji rzeczoznawców przez konieczność podnoszenia ich kwalifikacji. Warunki podnoszenia kwalifikacji obejmują:

- udział – jako słuchacze lub wykładowcy – w doskonaleniu zawodowym organizowanym przez PZITB,
- udział – jako słuchacze lub wykładowcy – w e-learningowym doskonaleniu zawodowym organizowanym przez PZITB,
- udział – jako słuchacze lub wykładowcy – w doskonaleniu zawodowym organizowanym przez inne instytucje,
- udział – jako słuchacze lub autorzy referatu – w konferencjach naukowo-technicznych,
- prenumeratę czasopism naukowych lub technicznych,
- publikowanie artykułów, w szczególności w czasopismach naukowych lub technicznych,
- inne formy doskonalenia zawodowego zaakceptowane przez ZG PZITB.

Mamy nadzieję, że inne organizacje rzeczoznawcze skupiające inżynierów z uprawnieniami oraz inwestorzy wprowadzą podobne wymagania.

Prof. dr hab. inż. Leonard Runkiewicz,
przewodniczący Komitetu Rzeczoznawstwa
Budowlanego i Specjalizacji Zawodowej PZITB
Mgr inż. Mariusz Okuń, rzeczoznawca budowlany,
sekretarz Komitetu Rzeczoznawstwa Budowlanego
i Specjalizacji Zawodowej PZITB

BIBLIOGRAFIA

- [1] Materiał Konferencji Naukowo-Technicznej – Rzeczoznawstwo budowlane w specjalnościach nie wymagających uprawnień budowlanych – L. Runkiewicz, Cedzyna, 2016
- [2] Materiały Konferencji Naukowo-Technicznej Problemy Rzeczoznawstwa Budowlanego, Wyd. ITB i Politechnika Świętokrzyska, Warszawa-Kielce, 1995–2014
- [3] Materiały Konferencji Naukowo-Technicznej Awarie Budowlane, Wyd. Politechnika Szczecińska i Zachodnio-Pomorski Uniwersytet Techniczny, Szczecin, 2000–2013
- [4] Status Statusu Rzeczoznawcy i Specjalisty Budowlanego PZITB z 18 grudnia 2018 r.